

REMIGRAȚIA ȘI EFECTUL ACESTEIA ASUPRA DEZVOLTĂRII COPILULUI

*Pleșca Maria, conf.univ., dr. în psihologie, UPS „Ion Creangă”
Popa Luminița-Liliana, doctorandă, UPS „Ion Creangă”*

Summary

This article presents the effects that the phenomenon of remigration has over the children that experience it. The results of many studies show that 1200 to 1400 from the total number of children who remigrate are assigned to a list of those who need a specialized intervention from the psychology, social and school assistance services given the fact that it may result in the manifestation of readaptation difficulties.

Noțiunea de adaptare școlară implică acțiunea de modificare, de ajustare, de transformare a copilului pentru a deveni apt pentru școală, capabil de a face față cerințelor, de a fi compatibil și în acord cu normele și regulile pretinse de programa școlară. Adaptarea și integrarea copilului la climatul școlii este condiția principală a succesului și progresului școlar.

Adaptarea școlară este un proces complex, deoarece mediul școlar presupune arii diferite de interacțiune și dezvoltare. Pe de o parte putem vorbi de adaptarea elevilor la cerințele școlii, din punct de vedere cognitiv, de a face față sarcinilor școlare, și de adaptarea socio-emoțională, de a se integra în noul grup, de a se plia de noile reguli impuse de instituție și de profesori, și bineînțeles de a-și câștiga un loc în colectivul clasei.

Problema adaptării școlare a elevilor reprezintă un aspect fundamental al activității instructiv-educative, fiind prezentă în viața școlii, în preocupările de zi cu zi ale cadrelor didactice, dar și în numeroase cercetări, atât pe plan național, cât și internațional. Paradigma adaptării școlii la cerințele și posibilitățile de instruire ale elevului, caracteristică a educației în viitor, dar și a sistemelor educaționale organizate după modelul rețelei, impune o diversificare a situațiilor și experiențelor de învățare, construirea acestora în acord cu posibilitățile și nevoile tuturor categoriilor de elevi, pentru a răspunde principiilor: ”școala inclusivă”, ”școala pentru toți”, ”învățământ integrat”.

Adaptarea școlară este importantă în special în momentul în care se trece de la o treaptă la alta, spre exemplu, de la gimnaziu la liceu, fie prin intermediul transferului și mai ales când avem de-a face cu fenomenul remigrației. În cazul remigrației, procesul de adaptare este mult mai complex și mai greu deoarece elevul trebuie să se adapteze și la specificul învățământului impus de țară. Putem spune că un elev s-a adaptat atunci când vine la școală cu drag, când nu suferă de tulburări emoționale, când deține relații armonioase cu profesorii și colegii, și când reușește să îndeplinească sarcinile școlare cu succes.

Una dintre perioadele în care se înregistrează frecvente dificultăți de adaptare școlară este reprezentată de debutul preadolescenței, perioadă care coincide la elevi cu trecerea de la ciclul

primar la ciclul gimnazial și în care, pe fondul unui echilibru emoțional și psihic fragil și al personalității în formare, se asimilează numeroase comportamente adaptative. Învățământul gimnazial este parte integrantă a educației de bază, a cărei importanță este evidențiată în documentele de politică educațională internațională, dar și națională.

Dificultățile de adaptare școlară care se pot manifesta la începutul clasei a V-a, pot fi generate de transformări multiple și uneori bruște care se produc în sfera a două planuri: planul dezvoltării bio-psiho-sociale și planul activității instructiv-educative. De modul în care se realizează interacțiunea dintre particularitățile fizice, intelectuale, afective și de personalitate ale preadolescentului, pe de-o parte, și cerințele și exigențele impuse de activitatea instructiv-educativă, precum și calitatea influențelor familiale asupra activității școlare, pe de altă parte, depind posibilitățile de adaptare școlară a elevului preadolescent.

În ultimul timp, în spectrul conceptului de adaptare școlară s-a adăugat o nouă formă de adaptare școlară specifică, respectiv cea a elevilor remigrați. Elevii remigrați sunt acei elevi care au revenit în țară după o perioadă de ședere și de școlarizare într-o țară străină.

Institutul Național de Statistică arată că doar 2,5 milioane de români sunt plecați în străinătate, cu un million mai puțini ca în datele ONU.

Acest fenomen conduce după sine un nou fenomen resimțit în România în ultimii ani, mai exact, este vorba despre fenomenul de remigrație. În perioada 2008-2012 a fost realizată o cercetare de către Alternative sociale, numit "Remigrația copiilor români" [1], care a fost primul studiu de acest gen din Europa. Rezultatele studiului arată că peste 21.000 de copii români au solicitat echivalarea studiilor pentru reinmatricularea în sistemul educațional românesc. Dintre acești copii, 30% prezintă probleme de readaptare și integrare socială: dificultăți emoționale, comportamentale, de atenție sau relaționare. Studiul realizat face parte din activitățile proiectului "Drepturile copilului în acțiune. Respectarea drepturilor copilului migrant în Europa. Cazul României", finanțat prin programul Daphne JUST/2009/FAC/AG/0933, implementat în cadrul unui parteneriat la care au mai participat Fondazione Albero della Vita (Italia), Fondazione Iniziative e Studi sulla Multietnicita (Italia), Universitatea din Barcelona (Spania), Asociația Alternative Sociale (Romania) și Fundacion Instituto de Reinsercion Social (Spania).

Potrivit studiului, copiii remigrați repetă cel puțin o clasă absolvită în străinătate, fără să înțeleagă de ce se întâmplă acest lucru, fără încredere în forțele proprii, anxioși și cu un nivel scăzut de aspirație, care prezintă stări afective negative (rușine, tristețe, teamă, sentiment de abandon, furie) și care își doresc să se reîntoarcă în străinătate [2].

Motivul pentru care acest grup de copii impune necesitatea acordării unei atenții deosebite a fost determinată de rezultatele studiului Asociației Alternative Sociale (2008-2012), în care au fost identificate tulburări de adaptare și afective la copiii remigrați.

Conform studiului realizat de Asociația Alternative Sociale [3], rezultatele evidențiază faptul că, anual, 1.200 - 1.400 din totalul copiilor care remigrează se adaugă pe lista celor care necesită intervenție specializată promptă din partea serviciilor de asistență psihologică, socială și școlară, deoarece prezintă risc semnificativ/ major de manifestare a unor dificultăți de readaptare. Din totalul copiilor investigați 92,24% și-au dorit să plece pentru a locui în străinătate. Jumătate din acești copii declară că principalul motiv pentru care și-au dorit să emigreze a fost acela de a fi alături de părinți și mai puțin din dorința de a avea haine noi, moderne, o casă, o mașină mai frumoasă, prieteni noi etc.

În aproape 30% din cazuri copiii investigați erau deja separați de părinții plecați la muncă în străinătate la momentul emigrării (copilul a trecut printr-o perioadă în care nu s-a aflat în îngrijirea părinților, anterior migrației sale). În cazul acestor copii se suprapun trei tipuri de contexte care pot conține factori de risc în privința dezvoltării: perioada de separare de părinți, emigrarea și remigrația.

În peste 20% din cazuri se constată că persoana care se ocupa de îngrijirea copilului înainte de emigrarea era unul dintre părinți.

Aproape jumătate dintre copiii care au emigrat schimbă atât țara cât și mediul de rezidență (37% dintre copii schimbă mediul urban cu cel rural sau reciproc, la care se adaugă aproximativ 9% - copiii care declară că au locuit în străinătate în mai multe localități succesiv).

Jumătate dintre copiii remigranți ar opta pentru o nouă plecare în străinătate (mai mult băieții decât fetele și mai mult copiii din mediul urban decât cei din rural) [3].

Analizând rezultatele prezentate de studiul făcut de Asociația Alternative Sociale, observăm că un număr foarte mare dintre copiii remigranți și-au dorit să plece în străinătate, ceea ce accentuează și mai mult efectele negative pe care remigrația le poate avea acestor copii.

În ceea ce privește situația cercetărilor din străinătate realizate pe această temă, Lucas și Stark în 1985 susțineau că remigrarea poate fi privită în mod pur doar din perspectivă economică, dar și ca un motiv al cărui finalitate o reprezintă educația pe care o primesc membrii familiei. Acest studiu analizează modul în care copiii pot influența decizia părintelui migrant să se întoarcă în țara de origine, dar, de asemenea, faptul că, în cazul în care perspectivele de carieră ale copiilor sunt promițătoare, riscul remigrării scade [2].

Având în vedere situația prezentată și rezultatele studiului realizat de Asociația Alternative Sociale, Ministerul Educației a cerut fiecărui Inspectorat Școlar Județean identificarea unor măsuri menite să asigure reintegrarea rapidă în regimul școlar din România, pe elevii care au

avut o experiență școlară în altă țară. De asemenea, revine responsabilitatea Centrului Județean de Resurse și Asistență Educațională de a realiza programe de intervenție psihopedagogică pentru a sprijini acești copii prin testarea inițială a capacităților cognitive ale elevilor în vederea stabilirii nivelului real de cunoștințe pentru eventuala echivalare a studiilor, consilierea psihologică în vederea dezvoltării abilităților de relaționare și facilitarea integrării în colectivul de elevi [4].

Proiectele educației pentru mileniul III vizează transformarea practicilor educaționale tradiționale în baza noilor principii specifice educației și psihologiei contemporane: educație globală, învățare pe parcursul întregii vieți, educație inclusivă, educația pentru toți, șanse egale, parteneriat în educație. Învățarea în profunzime, bazată pe acțiunea și responsabilizarea celui care învață, formarea de competențe, integrarea cunoștințelor în structuri de aplicație, predarea interactivă, curriculum inter- și transdisciplinar sunt doar câteva concepte, idei, pe care se bazează pedagogia contemporană, fiind generate de comutarea societăților europene către globalizare și către societatea bazată pe cunoaștere, de necesitatea sincronizării între dezvoltarea societății și dezvoltarea educației, de noile rezultate ale unor evaluări și aplicații în sistemele educaționale, de necesitatea integrării și globalizării educației.

În consens cu noile principii specifice educației și pedagogiei contemporane și cu documentele de politică educațională europeană, care au stat la baza construirii sistemelor educaționale actuale, se situează și cerințele care vizează adaptarea școlii la posibilitățile de instruire ale elevilor, precum și nevoia vitală a unei educații de bază, considerată o problemă prioritară în toate statele lumii.

Sistemele educaționale actuale, adaptate cerințelor educaționale specifice populației școlare diverse, s-au construit în baza ideilor și principiilor pedagogiei contemporane, o pedagogie interactivă, care accentuează importanța formării competențelor și se caracterizează prin următoarele dimensiuni:

- reconsiderarea rolului elevului, care devine subiect al educației;
- utilizarea tehnologiilor informatizate în educație (computer, internet, clase virtuale) în: proiectarea predării, dirijarea învățării, monitorizarea actului didactic;
- trecerea de la sisteme educaționale organizate ierarhic la sisteme educaționale organizate după modelul rețelei;
- învățare prin rezolvarea de probleme, stimularea gândirii critice;
- preocupare pentru formarea competențelor;
- tendința de prospectare, anticipare, reconstrucție a structurilor de învățare;
- preponderența experiențelor interactive, care generează învățare în profunzime: predare-învățare cooperantă, lecții bazate pe experiență de viață, confruntări de opinii, modele acționale;

- reconstrucția spațiului școlar în vederea favorizării interacțiunilor, cooperării, schimbului de experiențe, opinii, ascultării active.

Adaptarea școlară este parte integrantă a adaptării sociale - școala, ca principal factor de educare și formare a personalității copilului și a viitorului adult poartă răspunderea adaptării acestuia în societate. Adaptarea se apreciază pe baza nivelului la care copilul se realizează sub aspectul reușitei școlare și a conduitei sale în colectivul școlar

Așadar, având în vedere datele prezentate mai sus despre situația din România, fenomenului remigrației ar trebui să i se acorde mai multă atenție de către părinți, profesori, și consilieri școlari, deoarece copilul trece printr-o perioadă dificilă, atât din punctul de vedere al lacunelor pe care le înregistrează la învățătură, cât și din punct de vedere relational și emotional.

Bibliografie

1. Luca C., Foca L., Gulei A-S., Brebuleț S-D., Remigrația copiilor români. Iași: Polirom, 2012.
2. Lucas, R. E B, Stark, O. Motivations to Remit: Evidence from Botswana Journal of Political Economy, Vol. 93, No. 5 (Oct., 1985), pp. 901-918.
3. Tăușan L. Adaptarea școlară – demersuri aplicative la preadolescenți. Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2008.
4. VasileV. (coord.) Restructurarea sistemului de educație din România din perspectiva evoluțiilor pe piața internă și impactul asupra progresului cercetării. București: Institutul European din România, 2008.
5. <http://www.hotnews.ro/stiri-esential-13608138-studiu-alternative-sociale-30-dintre-copiii-romani-care-intorc-parintii-din-italia-sau-spania-probleme-readaptare-integrare-sociala.htm>- accesat pe data de 7.03.2017.
6. <http://www.ztv.ro/articole/social/505531-remigratia-copiilor-in-attentia-inspectoarelor-scolare.html>- accesat pe data de 10.03.2017.